

Maa- ja metsätalousministeriö
Lausuntopalvelu

Luonnos valtioneuvoston maaseutupoliittiseksi selonteoksi eduskunnalle

Diaarinumero: VN/30583/2023

Uutismedian liitto kiittää maa- ja metsätalousministeriötä mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen luonnoksesta eduskunnalle annettavaksi maaseutupoliittiseksi selonteoksi.

Uutismedian liitto esittää huomionsa luonnoksesta erityisesti kansalaisten sananvapauden, yleisön, tässä tapauksessa maaseudun asukkaiden, oikeuden vastaanottaa tietoja ja demokratian toimivuuden kannalta.

1. Yleiset huomiot

Selonteko tukee pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan kirjattuja maaseutualueiden elinvoimaan liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä. Hallitus pyrkii edistämään koko Suomen mahdollisuuksia, maaseudun elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta sekä torjumaan alueiden eriarvoistumista. Hallitusohjelman mukaan suomalainen maaseutu, maatalous ja metsät turvaavat kansalaisten hyvinvointia ja ovat koko yhteiskunnan peruspilareita. Niiden tärkeyden todetaan korostuvan muuttuneessa turvallisuusympäristössä entisestään.

Suomen kokonaisturvallisuuden kannalta on tärkeää, että koko maa pysyy asuttuna ja elinvoimaisena. Tämä edellyttää myös kansalaisten tiedollista tasa-arvoa. Maaseudun elinvoimaisuuden ja toimivan, avoimen demokratian kannalta on olennaista, että Suomeen ei synny uutiserämaita eli alueita, joissa paikallista päätöksentekoa ei seuraa yksikään uutismedia. Siksi maaseutupoliittisen selonteon tavoitteisiin tulee lisätä kansalaisten tasavertainen mahdollisuus saada luotettavaa tietoa asuinpaikasta riippumatta.

3. Maaseutualueiden tilannekuva ja muutostekijät

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyen olennaiset?

Selonteossa tunnistetut näkökohdat ovat olennaisia, mutta ne kaipaavat joiltakin osin täydennystä, erityisesti maaseudun asukkaiden tiedollisen tasa-arvon ja demokratian toteutumisen näkökulmasta.

Luonnoksessa yhdeksi maaseudun ilmiöiksi todetaan alempi luottamus julkisia instituutioita kohtaan. Siihen vaikuttavat kokemukset peruspalvelujen saatavuudesta sekä mahdollisuudesta vaikuttaa oman asuinympäristönsä kehittämiseen. Näissä kysymyksissä paikallisilla medioilla, kuten paikallisella uutismedialla ja myös radioasemilla, on suuri rooli. Ajankohtaisen luotettavan tiedon tarjoamisen ohella ne luovat ja vahvistavat paikallista yhteenkuuluvuutta ja identiteettiä. Osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden lisääminen maaseudulla paikallisten uutismedioiden avulla on nykytilanteessa entistäkin tärkeämpää, jotta luonnoksessa mainittu luottamuspula ei pääse kasvamaan.

Selonteon mukaan peruspalveluiden ja välttämättömyyspalveluiden fyysisellä ja digitaalisella saavutettavuudella on keskeinen merkitys maaseudun asuttavuudelle ja elinvoimalle. Esille nostetaan tiestön kunto, henkilöliikennepalvelujen saatavuus sekä tietoliikenneyhteyksien kattavuus ja toimivuus.

Kansalaisten tiedonsaannin kannalta olennaisia ovat sekä digitaaliset että fyysiset viestintäverkot. Maaseudun asukkaiden tiedonsaanti on viime vuosina merkittävästi heikentynyt, kun postin yleispalvelua on lainsäädännöllä supistettu ja valtionyhtiö Posti on omilla päätöksillään heikentänyt lehtien jakelun ajallista palvelutasoa ja saatavuutta. Samaan aikaan jakeluhinnat ovat nousseet vuosittain voimakkaasti.

Arjen välttämättömyyspalveluiden turvaamisen keinona selonteon luonnos korostaa yleispalveluvelvoitteen ja valtion tukien käyttöä. Esimerkiksi nostetaan kyläkauppatuki, jolla on pystytty tukemaan ympärivuotisia päivittäistavarakauppapalveluja alueilla, joissa ei ole toimivia markkinoita.

Luonnoksessa jää kokonaan mainitsematta sanomalehtien jakelutuki, joka turvaa viisipäiväisen jakelun harvaan asutuilla maaseutualueilla, joissa ei ole kaupallisesti toimivaa sanomalehtien varhaisjakelua. Tuki maksetaan jakeluyhtiöille, käytännössä pääasiassa Postille, jakelun järjestämiseen kahtena ei-yleispalvelupäivänä viikossa. Paikalliselle demokratialle tärkeiden paikallislehtien säilymisen kannalta olisi tärkeää muuttaa jakelutukiasetusta niin, että myös 1–2 kertaa viikossa ilmestyvillä sanomalehdillä olisi oikeus päästä mukaan valtion tukemaan jakeluun. Lehtien liittämistä postilain yleispalveluvelvoitteen piiriin tulisi selvittää.

Selonteko toteaa, että yhteiskunnan turvallisuusstrategian (YTS) timantissa kärkeen on nostettu henkinen kriisinkestävyys. Strategiassa korostetaan yksilöiden merkitystä yhteiskunnan turvallisuuden avaintoimijoina. Maaseutualueiden kontekstissa yksilöiden vahvuus osana paikallista yhteisöä korostuu. Tässä suhteessa paikallislehtien, paikallisen uutismedian, merkitys alueen asukkaiden yhteisöllisyyden rakentajana on erittäin suuri. Siten koko maan kattavan uutismedioiden verkon säilyttäminen on olennainen osa kansakunnan henkisen kriisinkestävyuden rakentamista ja ylläpitämistä.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Tarkasteluun on tarpeen lisätä jatkovalmistelussa paikallislehtien merkitys alueen elinvoimalle, paikalliselle demokratialle, kuntalaisten osallisuudelle ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuudelle.

5. Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuositukset

Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuositukset (24 kpl) olennaiset?

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset tavoitteet (1–3 kappaletta)?

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit tavoitteisiin tavoitekohtaisesti:

Tavoite: Ajantasaistetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta

Digitaalisen saavutettavuuden turvaaminen tasa-arvoisesti koko Suomessa on tärkeä tavoite sekä palveluiden saatavuuden että kansalaisten tiedonsaannin kannalta. Lisäksi on tärkeä huolehtia fyysisistä viestintäpalveluista eli postin ja erityisesti lehtien jakelusta koko maan alueella.

Tavoite: Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkoa

Maaseudulla asumisen mahdollistavista palveluista puuttuu selonteossa lehtien ja muun postin jakelupalvelu. Elinvoimaisella paikallismedialla on tärkeä rooli myös alueellisen yhteisön luottamuksen ja tulevaisuudenuskon rakentamisessa. Nämä jakelupalvelut tulisikin lisätä selontekoon jatkovalmistelussa.

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset kehittämissuositukset (1–5 kappaletta)?

Puuttuuko poikkihallinnollisista tavoitteista tai kehittämissuosituksista jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

Postinjakelupalvelut ovat erityisesti lehtien saatavuuden vuoksi merkityksellinen tekijä maaseudun asuttavuudelle ja elinvoimaisuudelle. Ne voivat olla oma kehittämissuosituksensa tai vaihtoehtoisesti ne voidaan ottaa riittävästi huomioon ehdotetuissa kehittämissuosituksissa alla kuvatusti.

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit kehittämissuosituksiin suosituskohtaisesti:

1. Digitaalisen kuilun kaventaminen
-
3. Kestävä liikkuminen ja liikenne

Postin ja lehtien jakelupalvelujen liittämistä mahdollisuuksien mukaan muihin maaseudun kuljetuspalveluihin tulisi selvittää. Samoissa, harvenevissa kuljetuksissa olisi voitava kuljettaa sekä ihmisiä, palveluja että postia. Kuljetusten yhdistäminen edellyttää poikkihallinnollista julkisten palvelujen tarkastelua, älykkään teknologian hyödyntämistä ja uusia yrittäjäpohjaisia ratkaisuja palvelujen tuottamisessa.

15. Asuttavuuden varmistaminen

Maaseudun asuttavuus edellyttää myös informaatiopalveluja. Luotettavaa tietoa tuottavan lehdistön saavutettavuus koko maassa tulee turvata huolehtimalla postinjakelun maantieteellisestä ja ajallisesta kattavuudesta. Jakelupalvelujen tuottamista on mahdollista tehostaa erilaisia jakelu- ja kuljetuspalveluja yhdistämällä.

19. Välttämättömyyspalveluiden tarkistaminen ja varmistaminen

Luonnoksen välttämättömyyspalvelujen listauksessa mainitaan posti vain kyläkauppojen yhteydessä. Se tarkoittaa mahdollisuutta lähettää postia ja vastaanottaa paketteja. Listauksesta puuttuu postin jakelupalvelu, joka vie lehdet ja muun postin päivittäin asukkaan kotiin tai sen lähettyville. Luonnoksessa korostetun kyläkauppatuen rinnalla on yhtä tärkeää huolehtia paikallislehtien toimintaedellytyksistä jakelutuen ja mahdollisen mediatuen avulla sekä alentamalla lehtitilausten arvonlisäveroa.

6. Liite: Maaseutualueiden nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvaus

Ovatko liitteessä kuvatut maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät olennaiset?

Puuttuuko nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvauksesta jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

Kuvauksesta puuttuvat lehtien ja muun postin jakelupalvelut maaseudulla. Niiden tehtävä on keskeinen kansalaisten sananvapaudelle, maaseudun asukkaiden oikeudelle vastaanottaa tietoja ja demokratian toimivuudelle.

Uutismedian liitto ry

Jukka Holmberg
liittojohtaja

Uutismedian liitto on sanomalehtien, kaupunkilehtien ja muiden yksityisten uutismedioiden julkaisijoiden toimialajärjestö. Uutismedian liitto on media-alan yhteistä edunvalvontaa hoitavan Medialiiton suurin jäsenjärjestö.